No. of Printed Pages/Questions: 11/ 19

O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR

Annual Examination (2025– 2026)

Class IX | **MM: 80**
Subject: Sanskrit | **Time: 3. Hrs.**
Name: ____________ Roll No.: __________

(Fifteen Minutes Extra will be given for reading the Question Paper.)

***General Instructions:** All questions are compulsory*

निर्देशाः1) प्रश्नपत्रे चत्वारि खण्डानि सन्ति।

खण्ड 'क'	अपठित अवबोधनम्	(**10** अङ्काः)
खण्ड 'ख'	रचनात्मकं कार्यम्	(**15** अङ्काः)
खण्ड 'ग'	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	(**25** अङ्काः)
खण्ड 'घ'	पठित–अवबोधनम्	(**30** अङ्काः)

2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
3) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि।
4) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया।
5) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि।

(खण्ड–क) अपठित अवबोधनम्

प्र0 1 अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत–

(निम्नलिखित अनुच्छेद को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

आधुनिके औद्योगिके युगे प्रदूषणस्य समस्या दिनं प्रतिदिनं वर्धते एव। कुत्रापि स्वच्छः वायु न प्राप्यन्ते, न स्वच्छं जलं लभ्यते न च स्वच्छानि खाद्यपदार्थानि प्राप्यन्ते। अद्यत्वे यन्त्रालयानां यानानां च धूमेन सम्पूर्णं वायुमण्डलं दूषितं संजातम्। दूषितः वायुः एव श्वासेन हृदये प्रविशति। अतः विविधाः श्वासरोगाः, हृदयरोगाः, चर्मरोगाः, नेत्ररोगाः च जनान् पीडयन्ति। वायुप्रदूषणस्य प्रमुखतमं कारणम् औद्योगिकविकासः अस्ति। वृक्षाणां विनाशं कृत्वा जनाः औद्योगिकक्षेत्राणां विकासं तु कुर्वन्ति किन्तु ते प्रकृतिदेवीमपि सम्पीडयन्ति। विज्ञानस्य प्रगत्या नित्यं नूतनयन्त्राणामपि आविष्कारः भवति। अतः अस्मभिः सर्वैः मिलित्वा प्रदूषण समस्यायाः समाधानं कर्तव्यम्।

I **एकपदेन उत्तरत –** (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(1X2=2)**

- **i** दूषितः वायुः कथम् हृदये प्रविशति ?
- **ii** अस्मभिः कस्याः समाधानं कर्तव्यम् ?
- **iii** वायुप्रदूषणस्य प्रमुखतमं कारणं किम् ?

II **पूर्णवाक्येन उत्तरत–** (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(2X2=4)**

- **i** वायुप्रदूषणेन के के रोगाः भवन्ति ?
- **ii** जनाः केन प्रकारेण प्रकृतिदेवीं सम्पीडयन्ति ?
- **iii** सम्पूर्णवायुमण्डलं कथम् दूषितं संजातम ?

III अस्य अनुच्छेदस्य कृते समुचितं शीर्षकं लिखत। **(1X1=1)**

(इस अनुच्छेद का उचित शीर्षक लिखिए)

IV यथानिर्देशम् उत्तरं लिखत– (केवलं प्रश्नत्रयम्) **(1X3=3)**

i अनुच्छदे 'दुःखीकुर्वन्ति' इति क्रिया पदस्य कः पर्यायः प्रयुक्तः ?

ii अस्मिन् अनुच्छेदे 'मलिनम्' इति पदस्य किं विपर्ययपदं प्रयुक्तम् ?

iii 'प्राप्यन्ते' इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

iv 'पवनः' इत्यर्थे अनुच्छेदे किं पदम् प्रयुक्तम् ?

(खण्ड–ख) रचनात्मकं कार्यम्

प्र0 2 भवान् आशुतोषः। भवतः मित्रं शुभम् ऊन–एकोनविंशतिवर्षीयां क्रिकेटप्रतियोगितां विजित्य आगतः। स्वानुभवान् वर्णयन् भवान् स्वपितरं प्रति पत्रं लिखति। तस्मिन् पत्रे विद्यमानानि रिक्तस्थानानि मंजूषापद सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखतु भवान्– **(½X10=5)**

(आप आशुतोष हैं। आपका मित्र शुभम् U- 19 क्रिकेट प्रतियोगिता जीतकर आया है। अपने अनुभव का वर्णन करते हुए अपने पिता जी को पत्र लिखिए। मंजूषा की सहायता से रिक्तस्थान पूर्णकर पत्र को पुनः लिखिए–)

प्रतिभा विकास विद्यालयः
रायपुरनगरम्
दिनांकः ---------

प्रातः स्मरणीयाः (1) ---------

सादरं (2) ------

अत्र सर्वं कुशलम्। तत्रापि सर्वे (3) ------ सन्तु इति श्रीपतिं 'विष्णुं' (4) -------। आनन्दप्रदः (5) ------ अस्ति यद् मम मित्रम् (6) ------ऊन–एकोनविंशतिवर्षीयायां क्रिकेटप्रतियोगितां (7) ------ भूत्वा अत्र प्रतिनिवृतः। अतः अहं महान्तं (8) ------ अनुभवामि। आशासे यत् स भूयो भूयः बह्वी प्रतियोगिताः विजिष्यते। भवानपि तस्मै वर्धापनं पत्रं लिखतु।

(9) ------

भवतां (10) -------
आशुतोषः।

मञ्जूषा –

पितृचरणाः, वशंवदः, प्रार्थये, प्रणामाः, परितोषम्, विजयी, समाचारः, सधन्यवादम्, शुभम्, कुशलिनः

प्र03 मंजूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया चित्रं दृष्ट्वा पंच वाक्यानि संस्कृतेन लिखत– **(1X5=5)**

(चित्र को देखकर मंजूषा की सहायता से पाँच वाक्यों में संस्कृत में चित्रवर्णन कीजिए)

ज्ञानवर्धनाय, आवश्यकम्, पुस्तकालये, अनेकानि, पत्राणि पत्रिका च, कुर्वन्ति, अनेकेषाम्, सन्ति, विषयाणाम्, आगच्छन्ति, स्वाध्यायम्, बालाः, अध्ययनम्, पुस्तकानि, आसन्दिका, पठन्ति,

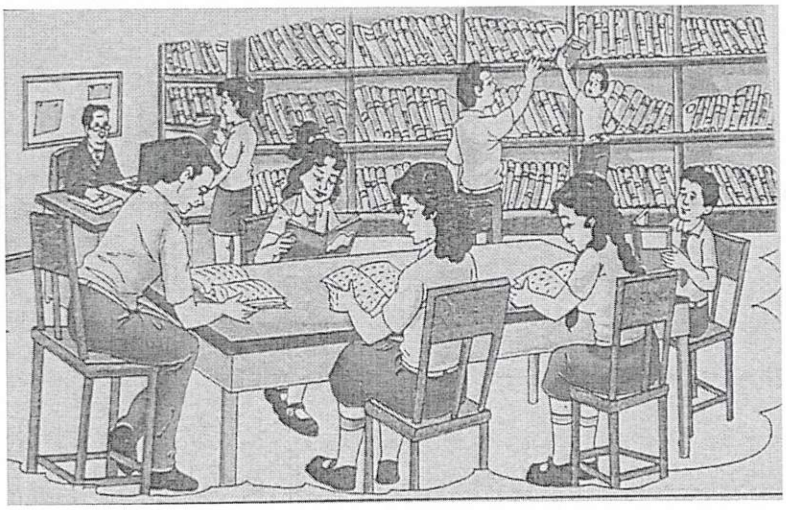

प्र0 4 अधोलिखितं संवादं मंजूषायाः सहायतया उचितपदैः पुनः लिखत– **(½X10=5)**

(निम्नलिखित संवाद को मंजूषा के उचित उत्तर की सहायता पुनः लिखिए)

प्रज्ञा – त्वम् (1) ------ विद्यालयं किमर्थं न आगच्छ ?

सौम्या – ह्यः मम (2) ------ रुग्णा आसीत्।

प्रज्ञा – तव माता केन रोगेण (3) ------ आसीत्।

सौम्या – सा (4) ------ पीडिता आसीत्।

प्रज्ञा – अधुना सा (5) ------ अस्ति न वा ?

सौम्या – (6) ------ तु सा स्वस्था अस्ति।

प्रज्ञा – (7) ------ श्वः विद्यालयम् आगमिष्यसि न वा ?

सौम्या – अहम् (8) ------ विद्यालयम् अवश्यम् आगमिष्यामि।

प्रज्ञा – अधुना (9) ------ चलामि।

सौम्या – (10) ------, पुनः अपि आगच्छ।

मञ्जूषा –

अहम्, ज्वरेण, ह्यः, त्वम्, पीडिता, श्वः, स्वस्था, माता, अधुना, उत्तमम्

(खण्ड–ग) अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

प्र0 5 अधोलिखितां प्रश्नानाम् उत्तराणि विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत– (½X4=2)

(निम्नलिखित वर्णोच्चारणों का उचित विकल्पों से उत्तर दीजिए)

i 'ह्' इति वर्णस्य उच्चारणस्थानं वर्तते ?

(क) ओष्ठौ (ख) कण्ठः
(ग) तालुः (घ) दन्तः

ii 'उपनेत्रम्' इति पदे कः वर्णः नासिक्यः वर्तते ?

(क) उ (ख) प्
(ग) त्र् (घ) म्

iii 'र्' इति वर्णस्य उच्चारणस्थानं किम् ?

(क) मूर्धा (ख) तालु
(ग) दन्ताः (घ) ओष्ठः

iv 'गायिका' इति अस्मिन् पदे कः स्वरः तालव्यः वर्तते ?

(क) इ (ख) अ
(ग) आ (घ) ग्

प्र0 6 अधोलिखितवाक्येषु स्थूलपदानां संधि–विच्छेदं वा प्रदत्तः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत–

(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(निम्नलिखित वाक्यों में स्थूलपदों को उचित विकल्पों संधि या विच्छेद कीजिए) (1X4=4)

i **मात्रादेशः** सदा पालनीयः।

(क) मात्र + आदेशः (ख) मातृ + आदेशः
(ग) मातुः + आदेशः (घ) मातर् + आदेशः

ii अद्य नगरात् **उपेन्द्रः** आगच्छति।

(क) उप + इन्द्रः (ख) उप + एन्द्रः
(ग) उपे + इन्द्रः (घ) उप + ईन्द्रः:

iii सा **गै + इका** मंचे गायति।

(क) गैयिका (ख) गईका
(ग) गायिका (घ) गायीका

iv गुरुं प्रति गच्छ **अध्ययन + अर्थम्**।

(क) आध्ययानार्थम् (ख) अध्येयनार्थम्
(ग) अध्यायानार्थम् (घ) अध्ययनार्थम्

v **तथापि** अहमपि भयभीतः न अस्मि।

(क) तथा + अपि (ख) तथा + आपि
(ग) तथे + आपि (घ) ताथ + अपि

प्र0 7 **विकल्पेभ्यः उचितपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत–** *(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)* (1x4=4)

(निम्नलिखित वाक्यों का उचित विकल्पों से रिक्तस्थान पूरा कीजिए)

i रामः ——— अलम्।

(क) रावणम् (ख) रावणाय
(ग) रावणेन (घ) रावणस्य

ii शालिनी ——— प्रति कदा गमिष्यति ?

(क) गृहम् (ख) गृहस्य
(ग) गृहात् (घ) गृहेण

iii ओ३म् ——— स्वाहा।

(क) अग्निम् (ख) अग्नियें
(ग) अग्नये (घ) अग्निना

iv अहम् आम्रफलं ————।

(क) खादति (ख) खादामि
(ग) खाद्यते (घ) खादावः

v त्वम् किमर्थम् कार्यं न ———— ?

(क) करोसि (ख) करोति
(ग) करोमि (घ) कुर्वन्ति

प्र0 8 **उचित शब्दरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत–** *(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)* (1x4=4)

(निम्नलिखित शब्दरूपों का उचित विकल्पों से रिक्तस्थान पूरा कीजिए)

i एकस्मिन् कक्षे चतस्रः ——— सन्ति।

(क) बालकाः (ख) बालकान्
(ग) बालिकाः (घ) बालिकासु

ii मम ——— कार्यालयः उदयपुरनगरे अस्ति।

(क) पितुः (ख) पितस्य
(ग) पित्रे (घ) पितुस्य

iii ———— गङ्गा श्रेष्ठतमा उच्यते।

(क) नदीः (ख) नदीभ्यः
(ग) नद्यः (घ) नदीषु

iv ———— गीतानि गायन्ति।

(क) छात्रा (ख) छात्राः
(ग) छात्रे (घ) छात्राभ्याम्

v ———— बालिकायाः नाम किम् ?

(क) अस्य (ख) अस्माकं
(ग) अस्याः (घ) अस्याम्

प्र0 9 उचित धातुरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत– (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) **(1X4=4)**

(निम्नलिखित धातुरूपों का उचित विकल्पों से रिक्तस्थान पूरा कीजिए)

i वयं विद्यालयं गत्वा अध्यापकान् ––––––।

(क) नंस्यति (ख) नंस्यावः
(ग) नंस्यतः (घ) नंस्यामः

ii भवान् कस्यां कक्षायां –––––– ?

(क) पठति (ख) पठामि
(ग) पठसि (घ) पठन्ति

iii 'चिन्तयतु' इति पदे कः लकारो वर्तते ?

(क) विधिलिङ् (ख) लट्
(ग) लृट् (घ) लोट्

iv यदि सत्वरं न गच्छामि। अत्र कः पुरुषः ?

(क) उत्तमपुरुषः (ख) महापुरुषः
(ग) प्रथमपुरुषः (घ) मध्यमपुरुष

v 'कृ' धातोः लङ् लकारे रूपं भवति।

(क) अभवम् (ख) अपश्यम्
(ग) अकुर्व (घ) अलिखः

प्र010 प्रदत्तः विकल्पेभ्यः उचितानि प्रत्ययानि चित्वा लिखत–(केवलं प्रश्नत्रयम्) **(1X3=3)**

(निम्नलिखित वाक्यों का उचित विकल्पों से सही उत्तर चुनकर पूरा कीजिए)

i देशभक्ताः मातृभूमिं प्रणम्य देशं रक्षन्ति।

(क) प्र + नम् + ल्यप् (ख) प्र + नम् + क्त्वा
(ग) प्र + नम् + तुमुन् (घ) प्र + नम् + क्त

ii उषा भोजनं खादित्वा भ्रमति।

(क) खाद् + ल्यप् (ख) खाद् + तुमुन्
(ग) खाद् + क्त्वा (घ) खाद् + तव्यत्

iii शिष्यः पठ् + शतृ श्यामपट्टे लिखति।

(क) पठत् (ख) पठतृ
(ग) पठन् (घ) पठन्तः

iv जनाः स्नै + तुमुन् गङ्गां प्रति गच्छन्ति।

(क) स्नानम् (ख) स्नातुम्
(ग) स्नानेन (घ) स्नात्वा

प्र0 11 **मंजूषातः उचितम् अव्ययपदं चित्वा वाक्यानि पूरयत–** *(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)*

(मंजूषा से उचित अव्ययपद चुनकर रिक्तस्थान पूरा कीजिए) **(½X4=2)**

i त्वम् ——— करोषि ?

ii यथा अहं पठामि ——— एव त्वमपि पठ।

iii ——— अयोध्यायां दशरथः राजा अभवत्।

iv यदि त्वं प्रयत्नं करिष्यसि ——— सफलतां प्रप्स्यसि एव।

v ——— वीराणां जयो भवति।

मञ्जूषा –

सर्वत्र, किम्, तर्हि, पुरा, तथा

प्र0 12 **अधोलिखित वाक्येषु उचित संख्यारूपैः रिक्तस्थानानि पूरयत–** *(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)*

(निम्नलिखित वाक्यों का उचित संख्यापदों से रिक्तस्थान पूरा कीजिए) **(½X4=2)**

i ब्रह्मदेवस्य ———(4)मुखानि सन्ति ।

ii उद्याने ———— (50) छात्राः खेलन्ति।

iii रावणस्य ———— (10) शिरांसि आसन्।

iv ——— (2) बालिके विद्यालयं गच्छतः।

v मम ——— (1) नासिका अस्ति।

(खण्ड–घ) पठित–अवबोधनम्

प्र0 13 **अधोलिखितम् अनुच्छेदं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–**

(निम्नलिखित अनुच्छेद को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

बालः अष्टावक्रः मित्रैः सह क्रीडित्वा प्रत्यावृत्तः। सः जननी अपृच्छत्– ''मातः!क्व आस्ते मम पिता'' इति। सा अवदत्– ''जात! तव पिता राजर्षेः जनकस्य सभायां विद्वद्भिः सह शास्त्रार्थाय गतः आसीत्, किन्तु अधुना यावत् न प्रतिनिवृत्तः। अहमपि चिन्ततुरा अस्मि।'' इदं निशम्य अष्टावक्रः प्रत्यवदत् ''जननि! अलं चिन्तया। श्वः प्रभाते एव अहं राजसभां गत्वा ज्ञास्यामि का वार्ता'' इति। माता अवदत्– ''त्वं बालोऽसि। राजसभायां तव प्रवेशो न सुलभः। तत्र तव उपहासोऽपि संभाव्यते।'' विलक्षण प्रतिभासम्पन्नः सर्वशास्त्रपारंगतः अष्टावक्रः अभाषत– ''मात! मा भैषीः ईदृशीं तादृशीं वा आशंकां मा विधेहि। अहं पित्रा सह क्षिप्रम् आगमिष्यामि।''

I **एकपदेन उत्तरत–** *(केवलं प्रश्नद्वयम्)* **(½X2=1)**

i बालः अष्टावक्रः क्रीडित्वा कुत्र प्रत्यावृत्तः ?

ii अष्टावक्रस्य पिता कस्य राजसभायां गतः आसीत् ?

iii अष्टावक्रस्य पिता राजसभायां किमर्थं गतः आसीत ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत– (1x2=2)

i राजसभायां कस्य उपहासो संभाव्यते ?

ii अष्टावक्रः मातरं किम् अभाषत ?

III निर्देशानुसारं लिखत– *(केवलं प्रश्नद्वयम्)* (1x2=2)

i अस्मिन् गद्यांशे 'अपृच्छत्' इति क्रियायाः कर्तृपदं किम् ?

(अ) सः (ब) जनकः

(स) जननी (द) अष्टावक्रः

ii 'सायंकाले' इति पदस्य कः विपर्ययः अत्र गद्यांशे प्रयुक्तः ?

(अ) भैषीः (ब) क्व

(स) प्रभाते (द) विधेहि

iii 'अहं राजसभां गत्वा ज्ञास्यामि।' अत्र 'अहं' इति सर्वनामपदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

(अ) मात्रे (ब) अष्टावक्राय

(स) विद्वद्भ्यः (द) जनकाय

प्र0 14 अधोलिखितं श्लोकं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

(निम्नलिखित श्लोक को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

मूलं भुजङ्गैः शिखरं प्लवङ्गैः
शाखा विहङ्गैः कुसुमानि भृङ्गैः।
नास्त्येव तच्चन्दनपादपस्य
यन्नाश्रितं सत्वभरैः समन्तात्।।

I **एकपदेन उत्तरत–** *(केवलं प्रश्नद्वयम्)* (½x2=1)

i चन्दनस्य शिखरं कैः आश्रितम् ?

ii कस्य वृक्षस्य विषये अस्मिन् श्लाके वर्णितम् ?

iii कस्य मूलं भुजङ्गैः आश्रितम् ?

II **पूर्णवाक्येन उत्तरत–** (1x2=2)

i चन्दनपादपस्य कुसुमानि कैः आश्रितानि ?

ii विहङ्गैः का आश्रिता ?

III **यथानिर्देशम् उत्तरत–** *(केवलं प्रश्नद्वयम्)* (1x2=2)

i श्लोके 'सर्पैः' इत्यस्य पदस्य अर्थे कः शब्दः प्रयुक्तः ?

(अ) भृङ्गैः (ब) विहङ्गैः

(स) भुजङ्गैः (द) प्लवङ्गैः

ii 'आश्रितम्' इत्यस्याः क्रियायाः कर्तृपदं (कर्ता) किम्?

(अ) सत्वभरैः (ब) चन्दनपादपस्य

(स) समन्तात् (द) तच्चन्दन

iii 'जीवैः' इति पदस्य कः पर्यायः श्लोके आगतः ?

(अ) भृङ्गैः (ब) विहङ्गैः

(स) सत्वभरैः (द) प्लवङ्गैः

प्र0 15 अधोलिखितम् नाट्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत–

(निम्नलिखित नाट्यांश को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए

नगरपालः – (तन्तुवायं प्रति) भोः! किमेतत् करोषि ?

तन्तुवायः – महाशय! अहं त्रुटितान् तन्तून् संयोजयामि।

नगरपालः – किं पठितोऽसि ?

तन्तुवायः – आम्, मया गुरुकुले शिक्षा गृहीता।

नगरपालः – किं काव्यरचनां जानासि ?

तन्तुवायः – पश्यतु एव भवान्। तन्तुसंयोजने व्यग्रोऽहं कथं काव्यं कुर्याम् ?

नगरपालः – तर्हि त्वया मया सह राजसभां गन्तव्यम् ?

तन्तुवायः – प्रसीदतु भवान्! तत्र गत्वा किं करिष्यामि। दयस्व, मयि दयस्व। तत्र गमनेन मम कार्यहानिः भविष्यति।

नगरपालः – नाहं जाने। त्वया गन्तव्यमेव। एष राजादेशः। विसृज कार्यम्। झटिति आगच्छ मया साकम्।

तन्तुवायः – राजादेश इति। गन्तव्यमेव, नास्ति उपायः। चलामि नगरपालक! चलामि।

I एकपदेन उत्तरत– (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(½X2=1)**

i तन्तुवायः कीदृशान् तन्तून् संयोजयति ?

ii कः गुरुकुले शिक्षां गृहीतवान् ?

iii कथं तन्तुवायस्य कार्यहानिः भविष्यति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत– **(1X2=2)**

i नगरपालेन सह तन्तुवायेन कुत्र गन्तव्यम् ?

ii तन्तुवायः कथं काव्यं न करोति ?

III यथानिर्देशम् उत्तरत– (केवलं प्रश्नद्वयम्) **(1X2=2)**

i नाट्यांशे 'लाभः' इत्यस्य पदस्य कः विपर्ययः आगतः ?

(अ) आदेशः (ब) उपायः

(स) हानिः (द) पठितः

ii 'गृहीता' इत्यस्याः क्रियायाः कर्तृपदं किम् ?

(अ) शिक्षा (ब) मया

(स) गुरुकुले (द) आम्

iii संवादे 'त्यज' इति पदस्य कः पर्यायः प्रयुक्तः ?

(अ) आगच्छ (ब) विसृज

(स) दयस्व (द) गत्वा

प्र0 16 रेखांकित पदानि अधिकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत– (केवलं पंचप्रश्नाः) **(1X5=5)**
(रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्ननिर्माण कीजिए)

i लक्ष्मीधरः द्वारपालेन सह प्रविशति।

ii वृक्षाणां फलानि अपि परार्थाय भवन्ति।

iii श्वेतकेतुः वेदान् अधीत्य आगच्छत्।

iv वृक्षस्य उपरि एका बलाका आसीत्।

v भवतः मनः तु मम अधीनम्।

vi बकः हंसमध्ये न शोभते।

प्र0 17 निम्नलिखित श्लोकयोः अन्वयं मंजूषा सहायतया पुनः लिखत– **(½X4=2)**
(निम्नलिखित श्लोक को पढ़कर मंजूषा से शब्द चुनकर अन्वय को पूरा कीजिए)

(क) कीटोऽपि सुमनः सङ्गादारोहति सतां शिरः।
अश्मापि याति देवत्वं महद्भिः सुप्रतिष्ठितः।।

अन्वयः– कीटः अपि सुमनः (1) ——— सताम् शिरः (2) ———। महद्भिः
(3) ——— अश्मा अपि (4) ——— याति।।

देवत्वम्, सङ्गात्, सुप्रतिष्ठितः, आरोहति

प्र0 18 मंजूषा सहायतया कथापूर्तिं कृत्वा पुनः लिखत– **(½X8=4)**
(निम्नलिखित कहानी को मंजूषा की सहायता से पुनः लिखिए।

श्वेतकेतुः महर्षेः(1) ——— पुत्रः आसीत्। यदा सः द्वादशः (2) ——— अभवत् तदा पिता आरुणिः (3) ——— गुरुं प्रति पठनाय गन्तुम् अवदत्। यतः तस्य कुले कोऽपि (4) ——— न आसीत्। सः पुत्रः गुरोः समीपं गत्वा (5) ——— वर्षाणि यावद् अध्ययनम् अकरोत्। सर्वान् वेदान् (6) ——— पठित्वा सः पितरं प्रति आगतवान्। सहैव (7) "——— सर्वश्रेष्ठः अस्मि" इति मन्यमानः सः उद्धतः (8) ——— अभवत्।

मञ्जूषा –

द्वादश, अहम्, आरुणेः, स्वभावः, सार्थान्, वर्षीयः, तम्, अपठितः

प्र0 19 निम्नवाक्येषु रेखांकितानां पदानां प्रसंगानुसारं शुद्धम् अर्थ विकल्पेभ्यः चिनुत–
(निम्नलिखित वाक्यों को विकल्पों से उचित अर्थ चुनकर लिखिए) *(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)* (1X4=4)

i एतत् प्रजायाः <u>सकाशाद्</u> आगतम्।

(क) शीघ्रम् (ख) समीपात्
(ग) दूरात् (घ) गृहात्

ii एकः चन्द्रः <u>तमः</u> हन्ति।

(क) प्रकाशम् (ख) ज्योतिम्
(ग) किरणम् (घ) अन्धकारम्

iii मदीयेन खड्गेन <u>जहि</u> माम्।

(क) रक्ष (ख) मारय
(ग) देहि (घ) गच्छ

iv <u>परितुष्टः</u> सः वनम् गतवान्।

(क) दुःखितः (ख) पठितः
(ग) प्रसन्नाः (घ) सन्तुष्टः

v एषु एकं बीजं <u>भिन्धि</u>।

(क) त्रोटय (ख) खादय
(ग) पालय (घ) यच्छ

vi जनाः <u>दारुभिः</u> कपाटं निर्मापयन्ति।

(क) मदिराभिः (ख) काष्ठैः
(ग) औषधीभिः (घ) जनैः

----000----